

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

REGIONÁLNÍ EKONOMIKA A POLITIKA

ING. KAMILA TUREČKOVÁ, PH.D.

4

REGIONÁLNÍ POLITIKA A JEJÍ
CÍLE¹

OBSAH

1. Regionální politika
2. Teoretické přístupy k regionální politice
3. Typy regionální politiky
4. Cíle regionální politiky
5. Nositelé regionální politiky (obecné pojetí)

Klíčová slova: Cíle regionální politiky, endogenní přístup k regionální politice, keynesiánské pojetí regionální politiky, kraj, neoklasické pojetí regionální politiky, nositelé (aktéři) regionální politiky, region, regionální politika, regionální rozvoj, současná regionální politika, tradiční regionální politika.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

ROZVOJ

- Popisuje proces orientovaný na určitý cíl, přičemž tento rozvoj podléhá ustavičným změnám.
- Žádoucí, pokud neničí vlastní zdrojovou základnu, je společensky přijatelný a dlouhodobě udržitelný.
- Rozvoj v pozitivním slova smyslu vytváří společenský přebytek.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

ROZVOJ A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

- Popisuje proces orientovaný na určitý cíl, přičemž tento rozvoj podléhá ustavičným změnám.
- Žádoucí, pokud neničí vlastní zdrojovou základnu, je společensky přijatelný a dlouhodobě udržitelný.
- Rozvoj v pozitivním slova smyslu vytváří společenský přebytek.
- Regionální rozvoj je obecně vymezován jako komplex procesů, které probíhají na území regionů, a které se týkají pozitivních a společensky žádoucích ekonomických, sociálních, environmentálních a jiných proměn regionu.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Pro regionální rozvoj platí:

- • jedná se o souhrn procesů s pozitivním dopadem, které probíhají uvnitř regionů,
- • tyto procesy se týkají žádoucích ekonomických, sociálních (společenských), environmentálních a dalších proměn regionů,
- • toto zlepšení se promítá do kvantitativních (extenzivní rozvoj), ale zejména kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik daného regionu,
- • rozdíly, které těmito procesy vznikají nelze brát jako překážku, ale naopak jako zdravou konkurenci mezi regiony,
- • jde o rozvoj dynamický, přestože se regiony nevyvíjejí stejnou rychlostí,
- • v rámci rozvoje se uplatňuje systémový a multidisciplinární přístup.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

RŮST A ROZVOJ

- Regionální (ekonomický) růst je chápán jako zvýšení celkového ekonomického produktu regionu v daném časovém období.
  - Regionální růst je v teorii regionálního rozvoje spojován spíše s polarizovaným rozvojem a zvyšováním regionálních disparit.
- Regionální rozvoj je představován celým komplexem procesů, které probíhají uvnitř regionu. Ekonomický rozvoj pak znamená dlouhodobé zvyšování ekonomického bohatství země.
  - Je podmíněn vznikem nových výrobních ekonomických aktivit, které vytvářejí nové bohatství, zaměstnanost a také poptávku po výrobních a službách.
- Ekonomický – regionální rozvoj bez ekonomického růstu je jen těžko představitelný.
- Ekonomický růst je čistě kvantitativní charakteristika, zatímco ekonomický rozvoj je svou povahou kvalitativní proměnná.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI

- Na regionální rozvoj lze nahlížet dvěma způsoby. Jedná se o (1) přístup akademicko-teoretický a (2) přístup praktický.
  - Akademicko–teoretický přístup pracuje s regionálním rozvojem, ve kterém se prolínají ekonomie, geografie a sociologie. Primární, je hledání příčinných zákonitostí: (1) v rámci lokalizačních faktorů, (2) rozmisťování ekonomických činností, (3) nerovnoměrného osídlování území a především pak (4) nástrojů pro ovlivnění těchto procesů.
  - Praktický přístup a konkrétní představa o žádoucím rozvoji regionu je formována na základě vnímání jednotlivých proměn místními a zainteresovanými aktéry regionálního rozvoje. Směřování rozvoje se pak odvíjí od místních zdrojů, které jsou transformovány na rozvojové potenciály.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

VZTAHY MEZI AKADEMICKÝM A PRAKTICKÝM POJETÍM REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A REGIONÁLNÍ POLITIKOU

Zdroj: Damborský in Wokoun et al., 2008, upraveno

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

ZDROJE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

- Pro účely cíleného usměrňování rozvojových tendencí v regionu je nezbytné rozlišit:
  - (1) přirozené procesy (přírodní, hospodářské a sociální zákonitosti)
  - (2) procesy cíleného působení (pod garancí veřejné správy v kontextu regionální politiky)
- Mezi extenzivní i intenzivní zdroje regionálního rozvoje mající zejména přirozený charakter patří:
  - přírodní podmínky, geografický a geologický profil regionu
  - dostupnost výrobních faktorů
  - prostorové rozmístění zdrojů a dopravní infrastruktura
  - úroveň technického pokroku vyjádřená existencí a dalšími rozvojem technických dovedností
  - přítomnost velkých národních a nadnárodních firem, případně jejich poboček v regionu
  - aglomerační efekty jako důsledek koncentrace podniků a sídel
  - úroveň technické a institucionální infrastruktury a veřejných služeb aj.

1) REGIONÁLNÍ ROZVOJ A JEHO ZDROJE

SOUČASNÝ PŘÍSTUP K REGIONÁLNÍMU EKONOMICKÉMU ROZVOJI

- zaměření se na dosahování regionální konkurenceschopnosti zvyšováním inovační kapacity regionů a rozvíjením inovačních klastrů a regionálních systémů inovací s orientací na znalostní společnost
- důraz na vztah uvnitř i mimo region – „networking“
- zaměření na to, jak regiony akumulují klíčové kompetence, rozvíjejí sociální kapitál, budují strategické vedení, řídí zdroje, shromažďují informace o trzích, poskytují strategickou infrastrukturu, rozvíjejí schopnosti rizikového managementu a do rozvojových strategií zahrnují principy udržitelnosti

2) TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

- Ucelený systém, který vysvětluje působení základních faktorů, subjektů, mechanismu a dalších souvislostí regionálního rozvoje.
  - Cílem teorií regionálního rozvoje je snaha o identifikaci mechanismů a procesů regionálního rozvoje a pochopení role hlavních aktérů.
- Teorie tedy mají významný poznávací význam.
- Základ pro koncipování adekvátní regionální politiky či regionální rozvojové strategie (praktický význam).

2) TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI ZÁKLADNÍ DĚLENÍ TEORIÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

- Teorie se tradičně dělí na konvergenční teorie (teorie regionální rovnováhy) a divergenční teorie (teorie regionální nerovnováhy).
  - U konvergenčních teorií je přirozenou tendencí regionální rozvoje snižování meziregionální disparit. Regiony konvergují (blíží se) ke společné úrovni a ke společnému tempu růstu.
  - U divergenčních teorií je tomu naopak.
- Členění podle míry intervence centrální správy při ovlivňování činnosti, financování, aktivit a aspektů existence nižších územních celků na intervencionistické a neintervencionistické.

2) TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI

SCHÉMATICKÝ PŘEHLED TENDENCÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Teorie		Tendence
Neoklasické teorie regionálního rozvoje (teorie regionální rovnováhy)		konvergence
Marxistické teorie regionálního rozvoje	Strukturalistický marxismus	divergence
	Teorie mezoekonomiky	divergence
Teorie výrobních a ziskových cyklů		divergence
Teorie jádro - periferie	Teorie kumulativních příčin	divergence
	Teorie nerovnoměrného rozvoje	divergence
	Teorie růstových pólů	divergence
	Teorie exportní základny	divergence
	Teorie polarizovaného rozvoje	divergence (v dalších fázích konvergence)
Kriticko-realistické teorie	Teorie územních děleb práce	divergence
Neomarxistické teorie	Regulační teorie	střídání konvergence a divergence
Neoliberální teorie regionálního rozvoje	Nová ekonomická geografie	divergence
	Nová teorie růstu	konvergence
Teorie regionálního rozvoje inspirované institucionálními přístupy		divergence
Teorie učících se regionů		divergence

Zdroj: Blažek a Uhlíř, 2002, upraveno

2) TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI

ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ TEORETICKÝCH PŘÍSTUPŮ K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI

Obecné paradigma	Charakteristické rysy	Regionální politika
Neoklasický/Liberální /neintervencionistické/endogenně rozvojové (1920-1940)	Prostorový vývoj tenduje k rovnováze, není nutno zasahovat do tržních procesů. Neintervencionistické přístup.	„Dělníci za práci“, nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil.
Keynesiánské /intervencionistické/ exogenně rozvojové (1950-1975)	Prostorový vývoj tenduje k nerovnováze, zásahy do tržních procesů jsou nutné. Intervencionistický přístup.	„Práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic do problémových regionů.
Marxisticko-neomarxisticko-socialistické /extrémně intervencionistické (1970 – 1985)	Vývoj tenduje k regionální nerovnováze, nutnost plánování a řízení prostorového vývoje. Intervencionistický přístup.	Centrální plánování a řízení prostorového vývoje ignorující regionálně-tržní signály.
Neokonzervativní (1975 -)	Vývoj tenduje k regionální nerovnováze, je nutno využít regionální potenciál. Spíše neintervencionistický přístup.	Podpora lokálních iniciativ, decentralizace kompetencí.
Moderní /“transformovaný“ <u>ne</u> endogenní rozvoj/neoinstitucionální. (1980 -)	Vývoj tenduje k regionální nerovnováze, je nutno využít regionální potenciál. Spíše neintervencionistický přístup.	Podpora prostředí, kde se bude dít <u>networkingu</u> , malým a středním firmám, inovacím, učení se. Zvýšení kvality místních a regionálních institucí, konkurence, spolupráce a kooperace.

Zdroj: Sucháček, 2015, upraveno

2) TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI SOUČASNĚ UPLATŇOVANÉ TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

- V dnešní době se uplatňují teoretické přístupy založené na aktivizaci vnitřního potenciálu regionů:
  - podpora vzniku nových malých a středních firem a rozvoje těch současných,
  - zkvalitnění podnikatelského klimatu ve smyslu rovného přístupu k informacím a možnostem finanční i nefinanční podpory,
  - důraz je kladen na technické a technologické inovace, posílení konkurenčního prostředí a rozvoj služeb nejvyššího řádu,
  - uplatňují se principy deregulace, demonopolizace a decentralizace, opouští se státní intervencionismus a paternalismus (ochranářství),
  - snahou je posílit flexibilitu a využitelnost zdrojů, dostupnost informací a spolupráci všech subjektů v regionu.

-
- Děkuji za pozornost.